

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/97305,Feliks-Stamm-w-archiwach-bezpieki.html>

Bokserzy z Warty Poznań na przełomie lat 20. i 30. XX wieku. W środku trener Feliks Stamm (fot. NAC)

ARTYKUŁ

Feliks Stamm w archiwach bezpieki

OKRES HISTORYCZNY

(1945-1948) Pierwsze lata Polski Ludowej (1948-1956) Stalinizm w Polsce

Autor: GRZEGORZ MAJCHRZAK 14.12.2022

Feliks Stamm jest w Polsce postacią legendarną. W pełni zresztą na to zapracował, jako ojciec sukcesów polskiego boksu czy wręcz twórca „polskiej szkoły boksu”. To on jest autorem największych sukcesów naszych mistrzów ringu, włącznie ze „złaniem ruskich” w 1953 r. podczas pamiętnych Mistrzostw Europy. Jednak – jak się okazuje – są również mniej znane fragmenty jego

życiorysu.

Fragmety, o których informację przynoszą dokumenty aparatu bezpieczeństwa - zarówno cywilnego, jak i wojskowego. Wynika to z faktu, że ten legendarny trener, wieloletni selekcjoner kadry narodowej był - przynajmniej formalnie - po zakończeniu II wojny światowej najpierw funkcjonariuszem Milicji Obywatelskiej, która w 1945 r. wchodziła w skład aparatu bezpieczeństwa, a następnie żołnierzem ludowego Wojska Polskiego.

Feliks Stamm przed 1929 r.
(Centralna Wojskowa Szkoła
Gimnastyki i Sportów w
Poznaniu)

„Funkcjonariusz” MO

W dniu 25 marca 1945 r. Stamm napisał podanie do komendanta wojewódzkiego MO w Poznaniu o „przyjęcie w szeregi Milicji Obywatelskiej”.

Przez wiele lat Stamm był związany z Wojskiem Polskim. W szeregach WP – jak pisał we wspomnianym wcześniej kwestionariuszu, wypełnianym przy wstępowaniu w szeregi Milicji Obywatelskiej – służył w latach 1919-1939.

Zostało ono rozpatrzone pozytywnie – w ten sposób rozpoczął on od 15 marca 1945 r. „służbę” w Komendzie Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Poznaniu. Formalnie był tam zatrudniony przez kilka następnych miesięcy (do 15 września tego roku), jako referent sportowy, faktycznie jednak trenował pięściarzy poznańskiej Warty – przedwojennego klubu bokserskiego, założonego w 1924 r., a w 1945 r. wcielonego do pionu gwardyjskiego. Z MO odszedł na własną prośbę. Tak na marginesie w standardowym kwestionariuszu „dla współpracowników Milicji Obywatelskiej” (wypełnianym przed wstąpieniem do niej) przyznał się, że brał – jako żołnierz – udział w wojnie nie tylko „przeciw Niemcom” (w 1919 r.), ale też „przeciw Rosji” (w 1920 r.).

Feliks Stamm (drugi z lewej w dolnym rzędzie) z członkami polskiej reprezentacji bokserskiej na Pięściarski Puchar Europy Środkowej w Essen, 1934 (fot. z G. Pawlak, D. Grinberg, M. Sadowski, "Bądź silny i odważny", Warszawa 2013)

Stamm oczami UB

Niezwykle interesujące wydają się również oceny jego osoby sporządzone przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa. I tak we wrześniu 1950 r., kiedy starał się o paszport, zastępca szefa Pomorskiego Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa pisał o nim m.in.:

„Wymieniony od młodych lat zajmował się sportem i już w roku 1933 [miał wtedy 32 lata – przyp. autora tekstu] został wysłany przez rządy sanacyjne do Ameryki na przeszkolenie bokserskie. Po powrocie i zdobyciu techniki był trenerem boksu w Bydgoszczy, skąd bardzo często wyjeżdżał zagranicę na mecze bokserskie”.

I dodawał:

„Do rządów sanacyjnych ustosunkowany był pozytywnie, lecz w życiu politycznym żadnego udziału nie brał, zajmował się wyłącznie sportem, inne sprawy natomiast go nie interesowały”.

Ta charakterystyka świetnie koresponduje z inną o kilka miesięcy wcześniejszą – z sierpnia 1949 r. – tego samego autora. Dotyczyła ona tym razem nie okresu przedwojennego, ale powojennego. I można w niej przeczytać m.in.:

„Opinię wyżej wymieniony w miejscu zamieszkania posiada dobrą. Strona moralna dobra. W życiu społeczno-politycznym udziału nie bierze, pomimo, iż jest dobrze uświadomiony politycznie”.

Jak pisał jej autor, wysoki funkcjonariusz UB:

„Do obecnej rzeczywistości jest pozytywnie ustosunkowany”.

Tak na marginesie we wspomnianej wcześniej opinii z 1950 r. dodawał on, że:

„Pogląd polityczny wymienionego jest nieskrystalizowany”.

Ponadto można się z niej również dowiedzieć, że Feliks Stamm:

„kontaktów specjalnych nie utrzymywał, obracając się przeważnie w towarzystwie elementu związanego ze sportem, z ludźmi o poglądach lewicowych”.

Na koniec zaś zastępca szefa PWUB stwierdzał:

„Nadmieniamy, że na wymienionego i na rodzinę materiałów kompromitujących nie posiadamy”.

Żołnierz Wojska Polskiego

Przez wiele lat Stamm był związany z Wojskiem Polskim.

We wrześniu 1939 r. Feliks Stamm brał udział w obronie Warszawy. W jej trakcie był dowódcą kompanii w 360 pułku piechoty.

W szeregach WP – jak pisał we wspomnianym wcześniej kwestionariuszu, wypełnianym przy wstępowaniu w

szeregi Milicji Obywatelskiej – służył w latach 1919-1939. Był m.in. w 1919 r. – przez miesiąc – ułanem w 2 Pułku Strzelców Wielkopolskich. Potem ukończył kurs podoficerski w Centralnym Obozie dla Podoficerów Jazdy w Przemyślu. Był podoficerem zawodowym, najdłużej – w latach 1929-1939 – w Centralnym Instytucie Wychowania Fizycznego w Warszawie, na stanowisku inspektora wychowania fizycznego. W okresie międzywojennym dosłużył się stopnia chorążego. Został odznaczony Brązowym Krzyżem Zasługi (w 1929 r.) oraz Medalem Dziesięciolecie Odzyskanej Niepodległości.

Wojenne losy

We wrześniu 1939 r. Feliks Stamm brał udział w obronie Warszawy. W jej trakcie był dowódcą kompanii w 360 pułku piechoty. Jak wielu innych żołnierzy trafił do niemieckiej niewoli. Jednak, jak stwierdzał w swoim życiorysie z sierpnia 1952 r.:

„po 7 dniach uciekłem z punktu zbornego w Błoniach”.

Wspominał też o swoich dalszych losach:

„Od roku 1941 do [19]43 pracowałem, jako pomocnik ogrodnika w ogrodnictwie Warszawa – Bielany. Od 1943 r. do [19]44 r. w firmie budowlanej >>Körner<< na Bielanach, jako pomoc biurowa. W czasie powstania 1944 r. przenieśliśmy się do Łowicza, gdzie pracowałem w >>Rolniku<<, jako robotnik”.

Co symptomatyczne nie pisał o wyzwoleniu, lecz o oswobodzeniu:

„Po oswobodzeniu przenieśliśmy się do Poznania”.

Pomijał natomiast skrętnie w tym życiorysie pisany już w trakcie „służby” w ludowym Wojsku Polskim swój udział w 1920 r. w wojnie z bolszewikami, w której walczył, jako żołnierz 16 Pułku Ułanów Wielkopolskich, m.in. pod Baranowiczami.

Feliks Stamm na okolicznościowym znaczku Poczty Polskiej

W „odrodzonym” WP

Mimo zachowania teczki akt personalnych żołnierza zawierającej akta z lat 1949-1962 nadal najmniej wiemy o „służbie” Feliksa Stamma w ludowym Wojsku Polskim. Wynika z nich, że z dniem 10 stycznia 1950 r. został zaliczony do korpusu podoficerów piechoty, a z dniem 1 stycznia 1962 r. – czyli w wieku 60 lat – zwolniony od powszechnego obowiązku wojskowego. Kończył ją z taki samym stopniem, jak zaczynał – podchorążego. Można więc powiedzieć, że wojsko – przynajmniej te ludowe – ewidentnie nie doceniło jego zasług dla polskiego sportu...

COFNIJ SIĘ